

Innoirea

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Director: TIBERIU VUIA

OPTIMISM

Vremea noastră, într'o nouă etapă a experienței, ce ține pe loc decadele începutului românesc, s'a așezat, prin ultimele evenimente, sub constrângerea lucidității eroice, din care va trebui să răsară armonia, echilibrul și rodnicia mult așteptată a colectivității. Și poate că niciodată rolul de comentator nu a fost așa de ingrat, ca sub acest semn al excepționalului, chemat să redea țării liniștea și pacea, nivelând frământarea iscată pe urma atâtor pasiuni inutile. Politica niciodată nu a fost o meserie agreabilă, și mai cu seamă la noi, ea a însemnat o reliefare prea accentuată a instinctelor primare: poate că ar trebui să ne bucurăm deci că s'a luat cetățenilor o mare răspundere care oricum implica o obligație incomodă de a gândi și a judeca, fie cât de sumar și de impropriu, o serie de probleme cari ating, mai mult sau mai puțin, izvoarele însăși ale vieții. De acum, eliberate dela o întrebuințare oarecum artificializată și fictivă, — energiile vor putea să se alinieze pentru o muncă sistematică, la capătul căreia se așteaptă cu nădejdi mari, un rezultat, pentru toată obștea, mulțumitor. Pentru asta s'a primit adeziunea tuturor înalților demnitari ai țării, cari în majoritatea lor aduc contribuția unei experiențe și a unei bătrânești căreia i s'a rezervat din destinul istoric, și această excepțională răspundere.

Oamenii sub patruzeci de ani, pentru viitorul cărora am militat aci din convingerea cu totul desbrăcată de orice interes egoistic, pot privi cu încredere viitorul care se lasă descifrat din aceste întâmplări. Privilegiații dealungul începutului de istorie românească, investiți cu dreptul de ași putea da întreaga contribuție la opera de consolidare a țării, cei din generația nouă pot fi mulțumiți. Nu au fost ei oare ghiftuiți cu toate bunătățile astei vieți? Nu?

In definitiv este sigur că toată lucrarea sfatului de sus pornește din grija de-a asigura acest viitor, al lor, care va apăsa pe umerii celor către cari, ca mâine, se duce destinul nației românești. De aceea, generația fericită a zilei de mâine privește, cu legitimă și justificată credință, la opera ce îi deschide, ei, un nou destin, un drum istoric. Și repetăm încă odată, poate că e bine că în acest mare efort de ev nou, cum i se zice, generația nouă, ca o rezervă de energii, este cruțată de o contribuție, la care au fost chemați numai oamenii încercați și de atâteaori mărturisii apărători ai unor principii vechi cât lumea și ai căror neînfrigați cruciași au fost o viață lungă, cinstită, bravă.

Cu astfel de perspective, putem fi siguri de destinul românesc...

Innoirea.

Menuet

Măruntă, viața noastră va îmbrățișa noi drumuri.
flici rămâne steaua iubirii grea — de eri,
ca o lalea presată într'o carte cu tăceri,
ca o tristețe nouă prin vânturi și prin fumuri...

O aripă uscată de crin, va ingenunchia
peste zăpada mică a hârtiei, când în seară.
un fulg mărunt de primăvară rară
va prinde amintirea ușor și-o va învia...

Nu, melodia asta ce tremură prin inimi
nu-i ultima nădejde rănită 'n amândoi...
Nu vezi căți nuferi pleacă să'și înconjoare calea?
Nu vezi cum plîng cu mine atâția arbori goi?

Stă mută depărtarea aici, în fața noastră.
Stă sufletul în palmă ca un pahar de soare.
Plecând, să-i bem sărutul ce mustră și ce doare...

In urmă-ne inserarea va crește — mai albastră...

Ion Aurel Manolescu

Psalm

Imi înflorește cerul, cu piersicii și merii
Și doar inmiresmare sunt Doamne în April;
La denii mă indeamnă Arhanghelul Gavril
Ca să sărut cuminte, icoanele 'nvierii.

Lui Christ în Joia Mare, duc flori primăverine
Și pe sub Dânsul, tainic, îmi trec credința toată;
Măicuța mea cinstită, fii binecuvântată
Că-ți invățași băiatul, să știe să se 'nchine.

Când voi rămâne singur pe prispele 'nserării
Și mi-or doini sub streășini, cavale de durere
Te am pe Tine Doamne: altar și mângâiere
Că Ție-Ți flutur, pururi, Catistele chemării.

Nu-i gând mai alb sub bolta văzduhului stelar
Decât credința 'n care te-au închinat părinții
Eu îți ascult din biblii, cuvântul biruinții
Că Tu trăești în mine, suprem și tutelar.

Petre Paulescu

Folklor

Poezii populare

Părăuaș cu apă rece
P'ângă casa maichii trece.
Maica ieșii să se spele,
Dar nu se putu de jele.

Vinde cârpe și negoț.
Eu mă duc să târguesc,
Ea mă'nbie s'o iubesc.

Mânca ciurma ce-o mânca
Numai lase pe mândra.
Mânca boi, mânca tuluci,
Lase fetele la prunci.

Lucra maică, ce'i lucra,
După urât nu mă da,
Că urātu i boală mare,
Că nu-ți trece de mâncare
Și te uscă pe picioare.

Uitându-mă după mândra
Mi s'a rupt plugul și bărsa
Uitându-mă după două,
Imi rupsei tânjală'n două.

Lelișoară, lelișoară
Fireai maichi norioară
Fireai fi n'ai zăbovi
Că maichi i-ar trebui
La spălat, la măturat,
Iar mie — de sărutat.

Când eram la maica fată,
Mâncam pită de săcară,
Și o mâncam cântând pe-afară
Acum, că s la mama lui,
Nu-s nici pasăre, nici pui,
Nici drăguța nimănu.

Naltu-i dealul Șirii
Mai mare-i voia mândrii
Că pe deal te poți sui
Voia mândri n-o poți ști.
Dealul Șirii se gată,
Dorul mândrei — nici odată.

Fost-am dragă cui și cui,
Dar acu-s a nimănu.
Fost-am dragă când am fost
Și de dulce și de post.

Junele-i cu voe bună,
Că merge de se cunună,
Mireasa-i în voie rea,
De plânge inima-n ea.

Cu vecinul trăesc bine
Cu vecina — vai de mine.
Cu vecina trăesc rău,
Vecinu i drăguțul meu.

Măierana'n colțul mesei
Mândrii plâng ochii miresei
Dar nu plânge, că-i stă bine,
Plânge după oarecine.

Aseară pe vremea cinii
M-asmuța mândra cu câinii
M-asmuța și nu prea-prea,
Că știa că merg la ea.

Căși inschimbă-sățuțu
Și rămâne drăguțu
Și locul din șazătoare
Unde stase ca și o floare.

Lelița cu casan-n colț
Culese din comuna Galșa jud. Arad, de Petru Popovici Băneșteanu

Poveste c'o păpușă

Li, era o gânganie mică,
Cu aripioare moi de frică;
De câte ori cântecul se oprea pe terasă,
Li, îi făcea bezele dulci din casă;
Sufletul ei alb de păpușă
Și-l ascundea prin colțuri, după ușă,
Iar ochii ei mărege vîi de soare,
Li trimitea în calea lui să sboare.

Intr'o si, când cântecul nu mai era bucurie,
Li, gângania mică, a 'nceput să scrie:
Povești pentru ea; pentru fereastra plină cu stele,

De unde trimitea cântecului bezele;
Pentru inima ei, — cuib de îngeri — pentru lume,
Pentru tot ce'n viața ei era minune.

Intr'o noapte, cântecul a fugit de lângă ea..
Li, și-a împreunat mâinile în chip de stea,
Din ochi și-a scuturat lacrimile, — fulgi de pă-
pădie,

Și-a plâns, că nu mai avea pentru cine scrie;
Și-a strâns aripile moi, de mătasă,
Dar când ajunse 'n pragul visului să iasă,
S'a spart.. era doar o păpușă mică,
Crescută 'n leagăn de povești și frică;
Și primul pas în lume 'a fost de mână
Cu cântecul, pe pajiști de lumină,
Dar ultimul ei drum a fost spre soare,
Țipăt de păpușă care moare.

Florica Ciura Ștefănescu

În cursul stagiunii Teatrului Românesc Arad-Timișoara, vor avea loc următoarele spectacole organizate de către Comitetele de Patronaj din cele două orașe:

22 Februarie Arad **Manon**, operă în 3 acte de Massenet cu Opera Română din Cluj.

La Timișoara Opera va da 6 spectacole între 23-28 Februarie.

28 Februarie Arad **Pădurea Spânzuraților**, cu G. Calboreanu și ansamblul Teatrului Național din București.

1 Martie Timișoara **Necunoscuta**, cu ansamblul Teatrului Național din Cluj.

4 Martie Arad **Actrița**, cu Maria Voiculescu și Teatrul Național București.

5 Martie Timișoara **Cândul**, cu G. Storin și ansamblul Teatrului Regina Maria.

8 Martie Arad **Don Carlos de Schiller** cu ansamblul Teatrului Național din Cluj.

9 Martie Timișoara
15 Martie Arad
16 Martie Timișoara
30 Martie Timișoara
31 Martie Arad
Angajarea altor spectacole este în curs de tratative cu Teatrul Național din București, Cluj, Iași și Opera din Cluj.

Discuții noi pe teme vechi

de Ion Stoia-Udrea

În framântarea zilelor noastre, când preocupările de ordin politic sufocă până la anihilare orice alte griji, — de natură mai puțin utilitară în sens individual, de bisericuță, dar nu mai puțin actuală în sens colectiv, de neam, — ne-am sustras, într-o măsură ce depășește limitele unor simple neglijențe, îndatoririlor noastre elementare de a urmări din aproape și la zi toate încercările vecinilor noștri, — în a acelaș timp dușmanii noștri, — de a sdruncina temelile istorice pe cari se razimă statul românesc de astăzi. Am lăsat astfel să se amplifice în lumea științifică internațională discuții, cari vizează direct baza de drept istoric a nației noastre asupra granițelor statului actual, discuții în cari am neglijat replica promptă, convingătoare și definitivă, singură în stare să elimine dela început posibilitatea oricărei îndoeli asupra adevărului nostru. S'a format o întreagă literatură, nouă, pornind dela cercetări și interpretări cu totul neașteptate, care a readus la ordine de zi probleme pe cari noi demult le-am considerat definitiv rezolvate și închise. Această literatură, creiată de istoricii neamurilor cari nu vor să renunțe la pretențiunile asupra unor părți ale patrimoniului nostru teritorial, a reușit, — parte prin nouitatea teoriilor rezultate din cercetări parțiale ale problemei, parte prin absența noastră din actualitatea discuției, — să impună opiniei științifice generale punctul de vedere defavorabil nouă, influențând până și pe istoricii imparțiali și serioși cunoscătorii ai problemelor etnice durabile.

Având caracterul mai mult al unei chemări spre actualitatea discuției, decât acel al unui răspuns suficient și definitiv, cartea nu de mult apărută a d lui Gh. Brătianu referitoare la teoriile mai nou susținute de istoriografia apuseană în legătură cu continuitatea istorică a poporului românesc în Dacia Traiană, are darul de a ne prezenta în plenitudinea ei problema ce ni se impune spre o cât mai grabnică soluționare. Pornind dela comentarea cărții lui Ferdinand Lot „*Les invasions barbares et le peuplement de l'Europe, considérés comme introduction à l'intelligence des derniers traités de paix*”, apărută la Paris anul trecut, (cartea

d lui Brătianu poartă titlul unui capitol al cărții lui Lot: „*Une énigme et un miracle historique: le peuple roumain.*”), dl. Brătianu se vede constrâns să se estindă și asupra unei părți a scrierilor cari au influențat pe scriitorul francez, provocând greșelile strecurate în cartea acestuia de o valoare necontestabilă altfel și binevoitoare nouă. Analizând tezele susținute de școlile maghiară (L. Tamás „*Romains, Romans et Roumains dans l'histoire de la Dacie Trajane, Arch. Ev. Cen.-or. I, 1935, II, 1936*”), rusească (Iacob Bromberg: „*Historical and toponymical Miscellanies on Medieval Dobruđa, Bessarabia and Moldo-Wallachia*”, *Bizantion, XII, 1*) și bulgară (P. Mutașciiev: „*Bulgares et Roumains dans l'histoire des pays danubiens*”, *Sofia, 1932*) dl. Brătianu nu se estinde și asupra lucrărilor premergătoare, care au rezultat teoriile școlilor reprezentate de autorii amintiți, — Tamás continuă pe Hunfalvy-Pesty-Melich, iar Blomberg și Mutașciiev pornesc direct dela cei doi Jireček, tatăl și fiul, („*Geschichte der Bulgaren*”, „*Geschichte der Serben*”, „*La Civilisation serbe au Moyen âge*”, etc.), — în schimb reactualizează, punându-le într-o lumină nouă, toate dovezile adunate de istoriografia noastră din epoca eroică referitoare la problema în discuție. Dovezi noi în această chestiune deceniile noastre nu au produs prea multe, — cu mult mai multe au produs în legătură cu epocile preromane, — în schimb cercetările estinse în domeniul sociologic ne au dat posibilitatea unor deducții și interpretări mai largi, mai apropiate de viețuirea reală a neamurilor și claselor, ne-au deschis drumul spre construirea unor teorii cu mult mai verosimile, adevărate prin verificarea absolută și continuă cu viața umană de totdeauna și de pretutindeni.

Desigur că această renoire a teoriilor istorice s'a impus, mai mult ca ori și unde, în istoriografia ținuturilor noastre de dincoace de Carpați, însă cu toate străduințele depuse în ultimele două decenii, suntem încă departe de cristalizarea unor finaluri absolute și definitive.

Deaceia tot numai cu titlul de încercare, vom construi mai jos un răspuns nou la o chestiune veche, — dar ținută în actualitate de isto-

riografia nouă maghiară, — a istoriei restrânse a Banatului.

*

Una dintre tezele cele mai amplu susținute de istoriografia maghiară modernă, este aceea a covârșirii numerice a elementului românesc de către cel maghiar în epoca dinaintea venirii turcilor, în regiunea Banatului. Pentru acești istorici, — ca și pentru mulți dintre cei vechi de altfel, — elementul românesc în Banat există în majoritate numai în și după epoca turcească. Înainte de această epocă maghiarii formează majoritatea absolută a populației în Banat. Desigur că aceasta afirmație a fost dovedită cu un lux de argumente, foarte convingătoare, bazate în cea mai mare parte chiar pe documentele epocilor respective, în special pe toponimia și onomastica păstrate de aceste documente. Sunt dovezi în aparență irefutabile și pentru cine nu este suficient de familiarizat cu entitățile istorice dela noi, e foarte greu să găsească o părghie pentru a urni din loc acest eșafodaj documentar.

Incontestabil, că istoria adevărată a românismului aici la noi este greu de reconstituit. Documentele rămase în cea mai mare parte sunt de proveniență maghiară și pe exactitatea datelor cuprinse într'ânsele nu ne putem bizui întotdeauna, mai ales în cea ce privește toponimia și onomastica românească. Și mai puțin ne putem bizui pe lucrările istoricilor maghiari, cari foarte adesea și ușor sacrifică verosimilul istoric în favorul interesului național.

De aceia istoriografia românească a Banatului, când a fost să răspundă teoriilor de mai sus, s'a găsit într'o situație destul de dificilă. A reușit totuși să construiască un răspuns perfect adevărat, dar nu suficient de susținut istoricește în toată plenitudinea lui. Pornind dela faptul că în epoca ce a urmat retragerii turcilor de pe teritoriul Banatului, nu se amintește nicăiri despre o migrațiune românească în mase în aceste ținuturi, dar se amintește precis în toate documentele epocii, că la plecarea turcilor aci în Banat a existat o populație românească, nu majoritară, ci aproape exclusivă, istoricii noștri s'au străduit urmând o metodă retrospectivă, să dovedească absurditatea teoriilor maghiare. Epo-

ca aceia, — au documentat mai de parte istoricii noștri, — nu este așa de veche, ca un eveniment atât de însemnat, cum ar fi o colonizare cu români a unor teritorii atât de vaste, să fie fost lăsat uitării fără nici o urmă de amintire. Mai ales când se amintește deslușit, cu o erormă bogăție de amănunte, o colonizare ce s'a făcut în acea epocă tocmai în aceste ținuturi, aceia a șvabilor. Abstrăgând de acest fapt, e curios că în epoca turcească numai elementul maghiar a dispărut, celelalte nu. (E știut că la plecarea turcilor în Banat nu a existat nici un singur sat unguresc!) De ce străpânirea turcească a favorizat perpetuarea elementului românesc și a nimicit complex populația maghiară de aci, fără însă să o nimicească și dincolo de Tisa, până la Buda, cu toate că între pașalâcul Budei și cel al Timișoarei nu știm să fi fost nici o diferență esențială de administrare, de politică de stat, sau de tratament față de neamurile băștinașe, istoricii maghiari uită să dea vre-o lămurire.

Pornind dela aceste premise și încercând o interpretare uneori riscant de forțată a documentelor la îndemână, istoriografia noastră a căutat să arate că înainte de venirea turcilor elementul maghiar a fost dispartent în Banat. Afirmație de altfel perfect adevărată istoricește, însă insuficient dovedită, dintr'o simplă lipsă de perspectivă a istoricilor bănățeni de până acum: nu au cercetat epoca aceia prin prizma realităților sociale de atunci, prin prizma sistemului social-politic al vremilor acelora.

*

La 272 împăratul Aurelian e nevoit să retragă legiunile din Ardeal, mai spre sud, iar la 275 cedează și teritoriul Banatului și Olteniei de azi goților. Legiunile cu întreg aparatul de stat roman părăsesc pentru totdeauna Dacia Traiană.

Dar pe văile râurilor și peculmile munților Daciei rămâne o populație de plugari și păstori daco-romani. Această populație e legată de pământ, nu face unde să plece. Se retrage spre locuri mai ferite și se supune noilor veniți fără împotrivire. De aici încolo însă ea singură rămâne să construiască istoria adevărată, continuă a acestui pământ, până în zilele noastre. Mulți stăpânitori se schimbă în cursul veacurilor. Dar toți aceștia nu sunt decât valuri, pe cari vânturile istoriei le alungă mereu, în timp ce adâncul, această masă anonimă de plugari și păstori, rămâne mereu pe

loc. Fiecare cuceritor nou o găsește pe ea aci neclintită.

După goți vin alți barbari. Hunii ocupă și se așează vremelnic în pusta panonică, iar regele lor Atila își situează reședința undeva prin Banat. După aceștia vin alții și alții iarăși, mereu, până prin secolul al X-lea.

Slavii vin tot în calitate de cuceritori. Aceștia însă se aranjează aci pentru lungă ședere. Ei se constituie un fel de clasă stăpânitoare, având ca supuși toată populația daco-română, care le muncește pământurile și plătește dijma slavă. Ei impun desigur și organizarea lor socială și toponimia lor. Dar această situație nu dănuiește multă vreme, încetul cu încetul barierele dintre cele două entități etnice cedează, elementul slav se disolvă în masa daco-romană. Se păstrează însă diferențierile de stare socială, pe de-o parte starea celor liberi, a luptătorilor, a stăpânilor pământurilor, pe de altă parte starea supusă a muncitorilor pe ogor, cu drepturi reduse și tributari. Dar aceste stări sociale nu mai sunt diferențiate etnicește, nu mai sunt una slavă, alta daco-romană, ci ambele sunt *românești*. Prin asimilarea elementului slav procesul de formație al poporului român s'a desăvârșit și de acum el își va continua istoria sub acest nume nou. Acest proces este în curs încă în vremea înfloririi proaspătului stat bulgar, care pe la anul 800 își întinde stăpânirea și asupra Banatului, și se desăvârșește abia în epoca vremii și așezării ungarilor în aceste ținuturi, când cele două stări sociale românești sunt nivelate, cu puține abateri, la una și aceeași stare supusă de către noii cuceritori.

Asupra datei precise a penetrației și așezării elementului maghiar în părțile bănățene, istoriografia nu și a spus încă ultimul cuvânt. Cert este că acest proces a durat destul de mult și a înaintat treptat dela linia Mureșului spre Dunăre și apoi spre munte. De așezări a unor mase mari, compacte, maghiare, în Banat la nici un caz nu a putut fi vorba; ei au venit aci răzleți ca stăpâni ai pământurilor cucerite prin forță armată, și s'au fixat în măsura în care au reușit să și supună populația băștinașă. Devenind proprietarii pământului, prin simplă ocupație la început, apoi prin donații din partea regelor, dâșșii s'au mulțumit să și incalzeze veniturile, lăsând neatins sistemul de organizare al populației aflate aci. Se constituie în clasă suprapusă, — mai târziu încadrată în

sistemul feudal și devenind astfel clasă nobiliară, — luând locul vechei stări suprapuse slavo-române. Masele mari ale populației băștinașe, starea de jos, au rămas și pe mai departe supuse ca până aci, numai că au schimbat stăpânii.

La o colonizare a teritoriilor cu mase muncitoare maghiare la nici un caz nu s'au putut gândi ungarilor în primele secole ale instalării lor aci, deoarece fiind un popor mic, le-a lipsit pur și simplu capacitatea numerică pentru asta. Teritoriile ocupate au fost mult mai vaste decât capacitatea lor de expansiune. Primii regi, începând cu Sf. Ștefan și următorii, până și cei din case streine, nu numai că duc o politică de largă toleranță față de streini, ci caută chiar să i ademenească, prin diferite mijloace, ca să vină și să se așeze aci.

În Banat deci în prima epocă maghiară, dinainte de venirea turcilor, tot românii formează grosul populației, masele mari muncitoare. Ungurii alcătuiesc numai clasa stăpânitoare, nobilimea. Nici aceasta nu era în întregime de origine etnică maghiară. Căci o bună parte din nobilime provine din maghiarizarea elementelor venite aci din diferite regiuni din Apus, dar mai ales din maghiarizarea elementului băștinaș, aflat aci.

În timp ce situația maselor mari muncitoare rămâne neschimbată, — din punct de vedere al stării sociale, — și după instalarea ungarilor, situația clasei suprapuse se schimbă complect. Aceasta devine și ea clasă supusă, se declasează în rândul stării de jos, muncitoare pe ogor. Numai o mică parte din vechea stare de oameni liberi reușește să-și mențină încă anumite drepturi și față de noii cuceritori, desigur că în schimbul unor servicii aduse acestora, ca spre exemplu districtele valahe, lăsate cu organizarea și jurisdicțiunea lor în schimbul serviciului de apă rare a graniței împotriva turcilor. Aceste districte reușesc în felul acesta să-și păstreze deplin și caracterul etnic. Ceia ce nu se întâmplă în celelalte părți. Căci în afară de districtele valahe, — și mai târziu chiar și în sânul lor, — elementele vechei clase suprapuse când reușesc să intre în rândurile nobilimei maghiare, în timp ce se ridică în rang, trec și din punct de vedere etnic la cuceritori: se maghiarizează. Acest proces de maghiarizare al nobilimei românești din Banat continuă veacuri de-arândul. Cnezii se păstrează

incă români. Dar imediat ce un cnez este făcut nobil, el intră în rândurile altei națiuni și peste câteva generații (foarte adesea încă în prima generație) își pierde cu totul caracterul etnic original. Cu atât mai mult, întrucât prima dintre condițiile investirii cu rang nobiliar era trecerea la catolicism. Și știm foarte bine că întreaga epoca aceea se construiește mai mult pe valori religioase decât etnice. Așa că ne putem da seama ce a însemnat și din punct de vedere etnic, trecerea dela o religie la alta.

Singură starea de jos, aceea a muncitorilor pe ogor, deveniți iobagi, își păstrează caracterul etnic tot timpul. Rămâne una și aceeași peste veacuri, sub toți cuceritorii cari se succed.

Având deci în Banat, înainte de venirea turcilor, o clasă socială maghiară suprapusă, nobiliară, foarte redusă ca număr, însă puternică prin situația ei privilegiată, față de starea de jos, în zdrobitoare majoritate românească, covârșitoare ca număr, însă fără drepturi, deci fără însemnătate politică și socială, ne putem explica foarte ușor de ce documentele epocii par a arăta aci existența unei mari populații maghiare, precum și dispariția acestei pretinse populații în cursul stăpânirii turcești.

Ce fel de documente ne-au rămas din epoca aceea? Acte de donații regale, stabiliri de drepturi de proprietate, judecăți, chestiuni de oaste și acte de administrație. Dar toate acestea sunt acte cari privesc numai nobilimea, căci ea singură are moșii, ea merge la oaste, ea singură administrează și merge la judecăți, în timp ce iobagul nu are moșie, de ju decăt îl judecă nobilul, funcții administrative nu poate îndeplini, iar la război merge anonim. Și atunci firește că onomastica documentelor nu poate fi decât unguerească, iar concluzia că și populația, în zdrobitoare majoritate a trebuit să fie maghiară, pare foarte logică.

Se petrece acelaș lucru ca și la adunările noastre politice de azi: se aude cel care strigă mai tare. Cei de sus, cei puțini, cei neproductivi, cei trecători, prin gălăgia lor pătrund în istorie; iar cei de jos, cei muncitori, cei cari duc, continuă marea existență umană peste veacuri, cei mulți, veșnic aceeași și tăcuți ca pământul pe care-l scormonesc, rămân pentru totdeauna anonimi. Ei nu au istorie. Activitatea lor monotonă, regulată, precisă, evoluând în acelaș cerc închis al anotimpurilor, veșnic și pretutindeni,

munca lor de zidari ai vieții, ai existenței umane cotidiene în lunga scurgere a veacurilor și mileniilor, nu lasă urme în istorie.

Istoria este a celorlalți, a stăpânitorilor cari comandă, a neproductivilor, a celor cari strică viața ridicând mormane de leșuri prin omoruri în masă, pe cari ei le numesc războaie, a celor cari țipă strident fiindcă se trec repede, se schimbă cu veacurile, uneori chiar cu deceniile sau cu anii. A lor e istoria și nu a celor legați indisolubil de glie, cari stau, rămân aici, pietre amorte, neprețioase, dar grele și neclintite, veacuri, milenii de a-rândul.

Când vin turcii și se instalează ca stăpâni în Banat se repetă procesul istoric dela venirea ungarilor. Turcii nu mai recunosc vechea ierarhie socială, pentru ei nu există decât supuși necredincioși, raiale, egali cu toții în fața dreptcredincioșilor musulmani. Proprietatea pământurilor trece în principiu asupra Sultanului, de fapt asupra spahiilor instalați aici, cari formează acum noua clasă stăpânitoare, luând locul vechei nobilimi maghiare.

Starea de jos rămâne pe aceeași treaptă socială, ca până aci, doar că acum nu mai lucrează pentru nobili ci pentru spahii. A schimbat stăpânii, atâta tot. Firește că nu a avut nici de ce, nici unde să plece, fiind strâns legată de pământul pe care-l muncește. Starea de sus însă, clasa nobiliară, e silită să plece. Situația ei e dezastruoasă. Nu i-a mai rămas nimic din prerogative, din drepturi, și a fost despoiată complet de averi. S'au se declasează în rândurile stării de jos, a țărănimei muncitoare și supuse, sau pleacă în pribegie în alte părți, în Ungaria sau Transilvania, sperând o nouă răsturnare istorică, o isgonire a turcilor, care să o repună în situația ei de mai înainte. Speranțe deșarte, căci până când să plece turcii din Banat, vechea nobilime bănățeană s'a irosit de mult, și deplin, fără urme.

Transpuse pe planuri etnice aceste întâmplări, să lămurești mediat dispariția ungarilor din Banat și aflarea românilor aci. A plecat nobilimea, care era maghiară; a rămas masa mare a țărănimei, care era valahă.

Același lucru se va petrece mai târziu, când pleacă turcii și se instalează austriecii în Banat. Iarăși clasa de sus, spahii, pleacă, iar starea de jos, valahii, rămâne pe loc.

Căci această stare, această țărănime valahă, este elementul de continuitate istorică aci în Banat. Singurul element de continuitate, căci e sin-

gurul care rămâne întotdeauna pe loc. Sub toți stăpânitorii pe cari vânturile istoriei îi abat asupra ținutului. Sub toate furtunile. Nu veacuri, ci milenii de-a rândul. Căci țărănimea valahă de azi e perpetuarea directă fără interuperi, a vechei populații geto-trace, aflată aci deja acum patru milenii aproape.¹⁾ Dacă nu și mai înainte, în epoca eneolitică încă.²⁾

Epigramă

Confratelui Romul Ladea

care mi-a trimis schița unui aeroplan cu fuzelaj în formă de țigare de foi.

Când ți-am văzut aeroplanul,
Ce scotea la fum pe nări,
Ți-am ghicit, pe dată, planul
C'ai să mi ceri ceva sivări!

M. Ar. Dan.

Cărți și reviste

Ed. I. Găvănescu: Ioan Monorai. Un istoric a'delean necunoscut. Cu patru reproduceri în text. — Arad — 1938.

Petre Paulescu: Cuib și sbor. Poeme. București. Editura „Intelect”. — 1938.

Avântul. Organ independent de cultură și informațiuni din Valea Jiului. Petrosani, Director; V. B. Taloescu. An. XI. Nr. 1. 54 pagini. Număr festiv cu ocazia împlinirii a zece ani de existență.

O realizare, pentru vremea și locul unde a apărut, cu totul excepțională.

Toate plugurile ară... este lucrarea contrapunctică, cu motiv pur românesc de pe Târnave, pentru a cărei muzică mlădioasă și sprintenă, Dl. prof. **Octavian Lipovan**, își semnează numele. În viața muzicală este o confirmare de preț, căci nu de puține ori ne-am convins de străduințele merituose ale tinărului compozitor. „Marș revizionistilor” — cor mixt. și „Venii către mine” — Concert religios, sunt de acelaș autor. Trei lucrări, unde viața dela față și dinamismul timpurilor noi, găesc — împreună cu acela care le-a prins muzica — o putere și un reconfort sufleteș, în gândirea religioasă a poporului nostru.

Duminecă 20 Februarie a. c., ora 12, se va ține în Biserica Unită Română din Arad Str. V. Stroescu, parastasul de 4 ani dela moartea luptătorului Ștefan Cicio Pop.

¹⁾ — V. Pârvan: Getica.

²⁾ Carl Schuchardt: Alteuropa. Kulturen. Rassen. Völker. Berlin 1935.

Pasivitatea editurilor

A fost o vreme când editurile noastre românești (hai să-i zicem românești) inundau piața literară cu zeci de romane, eseuri, critici, documentări științifice și sociale, precum și traduceri din toate limbile și din toate domeniile de cultură. Lună cu lună, librăriile noastre se luptau cu numele autorilor, și numele cărților apărute ca prin farmec în marele edituri din București. Era o febră de nedescris. Editurile decretau genii, nume absolut necunoscute, o reclamă aidoma celor luminoase, se face prin toate zărele din capitală. În chenare mari, natural scump plătite, se vorbea despre marele autor și despre nemai pomenita carte. Slavă Domnului avem în limba noastră atâtea adjective: Și febrilitatea trecea dela editor la librar și dela librar la public. Se citea. Afacerea mergea. Romanele vorbeau de femei goale, de pațimi, de bețivi, de oameni și de femei cari se dau, se vând, desbrăcați de orice morală și stăpâniți numai de plăcerea simțurilor lor și de ultima rațiune „vreau să trăiesc”. În puține romane am găsit preocupări morale, eroi cari gândesc și trăiesc pentru un ideal în viață. Totul se reduce la o pornografie deșanțată și la eroi ratați.

Veneau apoi traducerile. O adevărată pacoste. Toate figurile revoluționare, mari, mici, intrate și neintrate în istorie au fost romanțate, sau scrisă viața lor cu un lux de amănunte înspăimântător. Nu mai vorbim de vechile figuri revoluționare, cunoscute deja din istorie, a cărora viață a fost descrisă în cele mai mici amănunte. Era parcă strigătul unui îndurerat de soarta omenirii, care strigă din tiparnițele editurilor internaționale: *Uitați-vă la acești oameni, ce-au făcut pentru omenire: Faceți și voi la fel: Răsculați-vă: Cititorul modest dacă ar fi întrebat pentru ce, răspunsul ar fi fost: Citii romanele electorale și vedeți cum este societatea de azi. Depravată, isterică, erotică, putredă, fără nici un ideal, fără nici un gând de muncă, de frumos... Ceva putred care trebuie dărâmat. Acesta era glasul cucuvelei editoriale, care decreta de geniu pe oricine scria în spiritul tendințelor de distrugere morală. Din păcate s'au găsit mulți din categoria lui Iuda, care să facă*

pe marele libertin umanitar și în mod indirect să se pună în serviciul nedării atot ce era adevărat și bun.

Afară de marii noștri literați consacrați mai demult, nimeni n'a putut să pătrundă în marea aceasta de genii și îndrumători. Era o imposibilitate, după spusele lor, pentru scriitorul adevărat român nu prezintă nici un interes pentru marele public, furat și dânsul de reclamă și de colecția celor 15 lei. Atentatul reușește în oarecare măsură. La noi nu este nimic frumos. Natura nu are niciun farmec. Nu sunt oameni care știu să iubească cuminte și demn. Nu sunt dureri, nu sunt necazuri omenești, provocate tot de oameni. Nu sunt subiecte din trecutul nostru, din suferințele noastre, nu sunt eroi cari au știut să moară demni pentru țară... nu e nimic. Ba e ceva. Politicieni cari fură. Oameni fiare cariucid, dureri care revoltă, femei care se desgolesc la prima chemare. Tineri cari nu mai au respect de nimic... înșfârșit ce n'au găsit romancierii noștri la poporul nostru. (Vezi astai al dracului, că nu erau de-ai noștrii. Ii știți dv. nu trebuie să-i mai amintim.)

A sosit însă acum vremea unei redesteptări naționale și ca prin farmec activitatea febrilă a editurilor a încetat. Geniile de ieri au dispărut. Numele lor dacă mai apar prin revistele ce le mai dau încă încredere. Marii transformatori, „*ai omenirii*” au început să facă. Dacă au avut o credință sinceră de ce nu continuă lupta pentru distrugerea răului?

Scriitorii mari ai Rusiei n'au dat dela nimic în lături. Cu primejdia morții și cu a Siberiei ei au luptat înainte... Parcă mi e milă de acești trepăduși literari cari n'au avut în scrisul lor, ceva cât de puțin bun.

Dar întrebarea se pune. Bine au dispărut Mănuitorii vechi de condeie și poate nu mai vor să scrie, dar unde sunt ceilalți? Ce am rămas numai în acești scriitori? Oare nu mai avem nici un talent care să ne scrie despre noi, despre viața noastră și despre frumusețea morală, despre tot ce este al nostru? Eu am această credință. Editurile

trebuie nu să-i caute, ci să-i tipărească. Sigur că pe masa fiecărui editor se găsesc zeci de manuscrise de ale scriitorilor autohtoni. N'are decât să aleagă ce este mai bun. Pasivitatea editurilor din toamna aceasta ne dă de gândit.

S'au scos atât de puține cărți literare că în adevăr ne poate îngrijora sărăcia de creație, care știu că nu există dar care o ventilează cu tăcere, editurile noastre.

În toamna aceasta literară, putem număra cărțile literare pe degete. Din nume cunoscute au apărut: Ionel Teodoreanu, Dragoș Protopopescu, I. Agârbiceanu, Ion Mîslir, Lucia Demetrius, Dan Petrașincu și alți câțiva cu studii și mici eseuri.

Niciun scriitor nou, nici un talent relevat, nimic altceva în care să găsești mustuind viața românească, frământare din actuala vreme prin care trece neamul nostru cu tot ce are bun, și cu toată credința lui.

N'ar fi oare nimerit ca editurile noastre, să-și verifice activitatea și să-și alcătuiască programul de editare, cu adevărații scriitori autohtoni? Cred că da, pentru, că e și timpul.

Gh. Atanastu

Revista politică, socială și artistică

INNOIREA

apare la 1 și 15 ale fiecărei luni.

Director: TIBERIU DUMĂ.

Abonamente: pe 1 an 200.— lei, — pentru instituții 1000.— lei. Abonament de sprijin 500.— lei.

Un exemplar lei 5.—

Redacția și administrația:

Brad, Str. Brătianu 4. Et. I. Tel. 21-45
 Timișoara, III. Str. Aurelianus 3.
 București, Aleea Frigul 14

Vitrina „Înnoirii“

Puncte și linii

□ **Indemn la carte.** Trăim, bo-
târît, o vreme în care climatul politi-
cei îi este cel mai prielnic omului. În
acest vârtej ce tinde a lua forme de
ciclone, partea ce revine sufletului — ca
hrană a lui — se îmbucătățește în por-
ții zilnice din ce în ce mai mici. Sunt
tot mai rari oamenii cari caută păr-
tiile ninse ce duc la suflet. În trecut
(ne o spun cărțile rămase niște basme)
a trăi în singurătate, retras în tine în-
suși, în lumea ta de gânduri și vrăji
intime — era un semn de mare merit
pentru cineva.

„Soarele de bibliotecă“ era stimat
era înconjurat de multă dragoste și
mai ales încurajat. Tinerii cărturari
erau priviți de vârstnici cu ochi blânzi
și plini de îndemn. Iar cei de aceeași
ani cu ei le purtau o mută admirație,
care nu de puține ori era amestecată
cu amarul invidiei.

Astăzi lumea s'a schimbat.

Numărul oamenilor de carte e mic,
foarte mic. Căutătorul de bibliotecă este
socoțit un anacronic. Briază în vremea
noastră omul care trăiește vâlmașag și
sgomotul politiceii târîte pe la cotituri
de uliși. Iar pe praful cărții de poezie
sau pe paginile pline de sfat înțelept,
măinile omului de azi nu-și lasă am-
prente.

Un îndemn totuși se cade să se dea
pentru întoarcerea la taina și cumin-
tenia plină de duh a cărții. Tinerii de
orice „crez“ politic ar fi — părtași ai
unei extreme sau al alteia — să capete
deprinderea lucrului făcut pe tăcute.
Să audă tot mai tare zumzetul tur-
burător și plin ca un ciorchine, al tă-
cerii. Recolta nu va fi mică.

Cu o astfel de zestre vor putea, a-
poi, să se înfățișeze ca îndrumători de
opinie.

A te afixa gol e și o rușine și un
dispreț pentru semenii.

□ **Edgar Allan Poe**, strâns în
frumoasă tălmăcire într-o carte a-
părută la „Fundatiile regale“ de d.
Emil Gulian, a format subiectul a
două conferințe la radio. Cea din-
tâi a doamnei Claudia Millian. Cea
de-a doua ținută de d. Nicolae Ro-
șu. Ambele au purtat asupra vieții
amare și pline de tragedie a ge-
nialului poet american. D. Nicolae
Roșu s'a oprit mai mult la marile
tristeți ale lui Poe, provenite din
nefericirile ce le-a încercat în dra-
goste.

Veșnic în căutarea unui tip ideal
de femeie, ce-i fugea dinaintea ca o

nălucă — „bizarul geniu“ se pare
a-și fi găsit la un moment dat o
tovarăsa de viață așa cum o visase
el, în persoana Virginiei. Aceasta
moare însă în curând de tubercu-
loză. Celelalte femei de dinaintea
Virginiei, și celelalte, cunoscute de
poet după moartea ei — mor toate
de aceeași boală. Desamăgit, auto-
rul „Corbului“, se dădu beuturii,
care nu întârzie să se transforme
în patimă, ajungând astfel cel mai
alcoolice scriitor ce l-a dat omenirea.

De bună seamă, faptul acesta nu
i-a ajutat sănătății — dealtfel des-
tul de șubredă. Medicii au constatat
totuși că moartea nu i-a fost cau-
zată de abuzul de alcool, ci sfârși-
tul i-a provenit din slăbirea până
la istov a nervilor.

□ **Tineri cântăreți ardeleni.**
Vreau să scriu mai ales despre trei
dintre cântăreții din Ardeal, cari
au dat cu mult succes examen în
țară și străinătate.

Prietenul nostru Sasu Nicoară
— considerat alci ca un al doilea
Grozăvescu — va arăta publicului
de ce frumos talent dispune, în
curând, prin un concert dat în sala
Palatului Cultural din Arad.

Alt tenorist cu faimă e d. Adrian
Cirjiu, care a cântat ani de zile în
fața microfonului din Viena.

D. Alexandru Grozuță, specializat
în cântece românești și arii națio-
nale.

□ **D. Perpessicius** și-a reluat
odată cu reparația ziarului „Cuvân-
tul“ cronicile d-sale literare. E fără
îndoială cel mai bine informat cri-
tic pe care-l avem. Plin de mări-
nimie și de mireasma blândeții față
de tinerii scriitori a ajutat pe mulți
dintre ei să-și rotungească talentul.
Într-o vreme d. Perpessicius con-
ducea cu rafinat gust „Universul
Literar“. Mi-aduc aminte, era re-
vista pe care o iubeam cel mai
mult, noi, liceenii. Apărea la chioș-
curi regulat Sâmbătă după amiază.
Și ne-am fi dat și ultima lescaie
să ni-o putem procura. Pe copertă
de obicei avea reproducă câte o
lucrare din pictorii noștri de seamă.
Dedesubt, numele colaboratorilor.

Personal, îmi rămâne cea mai
simpatice publicație din câte am
cețit. E strâns legată de anii pe-
trecuți în liceu. Cunoșteam de pe
pictura copertei, conținutul fiecărui
număr. Iar poeziilor — și cele mai

obscur — le știam autorul. Între
paginile „Universul Literar“ am fă-
cut cunoștință cu cele mai noi
nume de poeți. Azi păstrez colecții
din el și mă mândresc că i-a fost
redactor d. Perpessicius.

□ **D. C. Miu-Lerca** ne-a tot
făgăduit un volum de poezii căruia
i-a dat un titlu în grai bănățean
„Băuțe“. Am fi tare bucuroși să-l
vedem cât mai de grabă în librării
și în mâinile cât mai multor cititori.

□ **Ștefana Velisar** e numele
de literatură a soției romancierului
Ionel Teodoreanu. Publică frumoase
crochiuri în Bilete de papagal, și
acum în urmă în Revista Funda-
țiilor. Sunt notații luate din natură,
pline de prospețime și grație fe-
minină.

□ **Revista „Azi“** de sub con-
ducerea d-lui Zaharia Stancu, o ve-
dem tot mai rar. Era frumoasă a-
ceastă revistă și mai ales bună, în
primele numere de apariție.

□ **Freamătul** e o revistă mică,
dar plină de suflet tineresc. Apare
la Craiova sub îngrijirea d-lui Mir-
cea Georgescu. Numărul din urmă
publică poezie, proză și cronici.

□ **Omar Khayyam** poet per-
san, deopotrivă dibaci și în citirea
de stele, e tradus în românește de
d-nii Ion Vițianu, Al. T. Stamatiad,
V. Ciocâlțu și I. C. Severeanu.
Asupra traducerii d-lui I. C. Seve-
reanu vom reveni pe larg.

□ **Biletele de papagal**, aceste
minunate caete galbene a fără ega-
lului T. Arghezi — nu-mi pot lipsi
de pe masă. Sunt vrăji închise în
ele ca nicăieri. Densa proză cu atât
de mult aur al artei în ele, e com-
plectată cu versurile d-lor: George
Lesnea, Teodor Scarlat, Traian Che-
lariu și Gherghinescu — Vania. Sunt
frumoase apoi crochiurile doamnei
Ștefana Velisar, numele de literatură
a soției romancierului Ionel Teodo-
reanu și cronicile muzicale semnate:
Cella Delavrancea.

Ce mozaic de culori sunt penele
lui Cocó!

Petre Pascu.

Pe o linie spirituală binedefi-
nită, revista „Icoanul“ dela Cernăuți sub
direcția d-lor Mircea Străinul și Liviu
Rusu, se situează în fruntea publicațiilor
provinciale, atât prin calitatea materialului
redacțional cât și prin sufletul pe care
animatorii îl pun în promovarea unui
curent de viață sănătos și nou.

NOTE

A cincea comemorare a lui Vasile Goldiș a întrunit în catedrala din Arad o asistență numeroasă. Orașul în care a trăit și pentru care a lucrat mai mult marele român a ținut să aducă astfel, într'un reviriment al sentimentului de recunoștință, tributul său către bărbatul politic, omul de cultură și naționalistul neînfricat. Și viața, credințele și ideile lui Vasile Goldiș, care au fost ale generației și lumii românești căreia i-a aparținut, se văd încă odată azi a fi dintre cele care nu pot lipsi din temelie de durată a unei organizații sociale. Poate că și pentru a mărturisi acest adevăr a venit atâtea lume la modesta slujbă religioasă, iar apoi la conferința dlui dr. G. Preda, care a evidențiat și subliniat caracterul de bază al vieții marelui luptător, vorbind despre: Morala creștină în opera culturală și socială a lui Vasile Goldiș.

Intoarcerea către mormente, semne dela cari pornesc reculegerile în ceasuri de cumpănă, constituie azi, cu adevărat, drumul care trebuie făcut tot mai des, spre a dobândi din depozitul spiritual al generațiilor trecute lumina și îmbărbătarea pentru îndatoririle obștești ale ceasului de răspântie, ce-și fâlfâie peste frământarea noastră etemră, întrebările și tainele.

O lucrare, interesantă și de preț, își cere locul peste atâtea tipărituri condamnate la anonimat. Monografia: „Ioan Monorai. Un istoric ardelean necunoscut” scoasă decurând la Arad de un cărturar care evită publicitatea și reclama, poate fi socotită ca un model fericit realizat al felului cum trebuie apropiat, descifrat și valorificat un trecut de muncă românească în aceste ținuturi. Dl profesor Ed. I. Găvănescu, cunoscut publicului ca un harnic și pătrunzător interpret al atâtor

documente și vestigiile ale locurilor de pătimire și jertfă valahă, s'a oprit asupra modestului și până aci ignoratului popă ardelean a cărui operă este impregnată de suflul eroic al marilor cărturari din generația celor trei luceferi ai Blajului.

Nu ne socotim chemați să rostim elogiul și aprecieri asupra valorii științifice a lucrării dlui Găvănescu: lăsăm acest rol oamenilor de specialitate cari, suntem siguri, nu vor putea trece peste această prețioasă contribuție monografică a tinărului istoric arădan; ne credem însă obligați să colaborăm la punerea în lumină a unei înfăptuiri cărturărești, care se adaugă la valorificarea spirituală a unui patrimoniu, ce zace repudiat prin atâtea biblioteci și unghere ferite de ochiul actualității: este acolo o bogăție din care am început să alimentăm nevoile de lumină și de cunoaștere ale veacului nostru, superficial și politic.

Meritul celor cari muncesc, astfel fără odihnă și numai cu răsplata conștiinței ce-i mână spre jertfa personală a efortului de calitate, stă în contrast supărător cu preocupările efemere și mercantile ale mediului în marginile căruia trăiesc și muncesc absorbiți de pasiunea lor de adevăr și de trecut.

Societatea bănațeană „Altarul Cărții” își întărește activitatea, reunind tot mai des pe membrii săi, în căutarea unui cuprins de valoare existenței sale, care se vrea așezată pe un suport de trănicie și de producție cu rezonanțe și ritm viguros.

O astfel de ședință a întrunit, luni, 7 Februarie, la școala Politehnică un mare număr de membri, printre cari dnele Mia Cerna și Mia Marian, precum și dnii M. Ar. Dan, Ada Crin, Romul Ladea, Catul Bogdan,

Pe chestia permiselor de ziariști, s'a stârnit o serie de discuții, cari ținesc toate concentrice, persoana de strampontină politică a fostului subsecretar de Stat, Al. Hodoș, repede cufundat în neantul binemeritat.

Căci dacă nume cu patină de calitate ca dnii Pan M. Vizirescu dela Sfarmă Piatră, Teodor Scarlat etc. au rămas pedinafară odată cu o serie de ziariști ardeleni, cari aveau o egală îndreptățire la această înlesnire profesională pe care însă dl jurnătaie ministru o socotea un favor personal, lucrul nu poate rămâne fără urmări.

Răfuiala ce se anunță prin pana dlui Vladimir Nicoară, pe această chestiune și alte atitudini puțin camaraderesti ale fostelor demixelențe, promise a pune la punct o problemă care prin felul cum a fost rezolvită, cere o reluare a lucrărilor din faimoasa Comisie a permiselor.

Nicolae Ivan, Virgil Birou, Vichente Ardelean, Aurel Contrea, Gh. Atanasiu, Ștefan Gomboșiu, Romulus Fabian, Simion Duma și G. Bălțeanu.

Au cetit din operele lor dnele Mia Cerna și Mia Marian, și dnii M. Ar. Dan, Ada Crin și Simion Duma.

Au urmat apoi interesante discuții asupra unor probleme ale scrisului contemporan.

Ședința viitoare este anunțată pentru 21 Februarie.

Adunarea generală a organizației la 3 Aprilie ora 4 d. m.

Litera este titlul unei noi publicații literare arădane care își anunță apariția pe data de 1 Martie a. c. Urăm de pe acum noului confrate succes.

Pentru cei cari au așteptat miracolul reglementării presei minoritare care stă cu perfidie deacurmezișul intereselor vitale ale statului, întârzierea lucrului printre atâtea alte probleme de viață ale românismului nu poate însemna o abandonare totală a chestiunii, care cere cu hotărâre o deslegare. — Strecurarea printre suspecte tămăieli, a unor expresii căldicele în aparență, însă subliniate pentru cei cari știu ceti printre rânduri, comentariile cari se vădesc — cine practică meșteșugul, înțelege — prin felul cum sunt aranjate tipografic, întortochiile de fraze cari ascund sub dulcegăria anoste ascuțit de spadă, toate trebuie să pună în gardă o vigilență niciodată îndeajuns de încordată asupra atâtor fântâni otrăvite de pe mământul Ardealului, îngăduitor, tolerant, generos.

Trei cărți cari trebuiesc răsfoite de amatorii de lucruri de preț: Modalitatea estetică a teatrului de dl Camil Petrescu, Shakespeare de Haig Acterian și Poemele lui E. A. Poe în traducerea lui Emil Gulian, toate lansate în curând de Editura Fundațiilor Regale.

În Cuvântul, un clișeu este însoțit de următoarele aprecieri asupra sculptorului bănațean R. Ladea:

„Reproducem în numărul de față o sculptură datorită d-lui Romul Ladea, unul dintre cele mai valoroase talente ale sculpturii noastre moderne. Sculptorul Ladea, după studii fructuase făcute în capitala Franței, s'a reîntors și lucrează în Ardeal, unde personalitatea sa s'a evidențiat în chip deosebit, reușind chiar să creeze un curent de artă remarcabil prin soliditatea facturii și forța expresiei.”